

UBÓSTWO ENERGETYCZNE JAKO WZRATAJĄCY PROBLEM WSPÓŁCZESNYCH SAMORZĄDÓW

Iwona Herbuś

Politechnika Częstochowska
Wydział Zarządzania

Streszczenie: Celem opracowania jest przedstawienie problemu ubóstwa energetycznego, który identyfikowany na poziomie samorządu może stanowić istotny czynnik negatywnie wpływający na rozwój społeczno-gospodarczy. Mimo licznie prowadzonych w samorządach działań zapobiegających temu zjawisku, ono nadal wstępuje. Gminy opracowują strategie energetyczne, dbają o utrzymanie bezpieczeństwa energetycznego, zwiększają efektywność energetyczną, gospodarstwa domowe spełniające określone warunki wspomagają dodatkiem mieszkaniowym i energetycznym. Mimo to wiele gospodarstw domowych zmagają się z problemem ubóstwa energetycznego, po części wynika to również z niedostatecznej świadomości oraz braku oszczędzania energii przez gospodarstwa, np. poprzez niewłaściwe użytkowanie urządzeń energetycznych. Istotą problemu stanowi także niedostateczne zaangażowanie administracji rządowej w rozwiązanie tej kwestii. W artykule przedstawiono również zagadnienie ubóstwa energetycznego w Wielkiej Brytanii, która podjęła wyzwanie zdefiniowania tego problemu.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo energetyczne, efektywność energetyczna, ubóstwo energetyczne

DOI: 10.17512/znpcz.2017.1.2.11

Wprowadzenie

Efektywność energetyczna i bezpieczeństwo energetyczne stanowią obecnie dwa priorytetowe obszary wchodzące w skład gospodarki energetycznej samorządów. W celu racjonalnego gospodarowania energią gminy opracowują strategie energetyczne, które obejmują wieloletnie działania pozwalające na wywiązanie się z założeń pakietu klimatyczno-energetycznego. Mimo tak obszernych i różnorodnych inicjatyw gminy często zmagają się z problemem ubóstwa energetycznego w znaczącej liczbie gospodarstw domowych. Po części odpowiedzialni są za to również sami końcowi odbiorcy energii, ponieważ często nie posiadają odpowiedniej wiedzy oraz nie stosują energooszczędnych urządzeń lub nie oszczędzają energii w codziennych czynnościach. Ubóstwo energetyczne stanowi spore wyzwanie dla współczesnych gmin, które starają się efektywnie i racjonalnie wykorzystywać oraz rozdysponowywać dostępne zasoby. W związku z tym artykuł ma na celu zaprezentowanie problemu ubóstwa energetycznego, które może w znacznym stopniu ograniczyć rozwój społeczno-gospodarczy.

Działania z obszaru gospodarki energetycznej realizowane w samorządach

Przed współczesnymi samorządami stoi obecnie wiele wyzwań, które dotyczą różnorodnych obszarów. Jeden z kluczowych priorytetów stanowi gospodarka energetyczna i efektywne zarządzanie nią.

Pierwszym niezwykle ważnym aspektem właściwego gospodarowania energią w gminach jest efektywność energetyczna, która jest definiowana jako stosunek uzyskanej wielkości efektu użytkowego danego obiektu, instalacji lub urządzenia technicznego do ilości zużycia energii przez dany obiekt, instalację lub urządzenie potrzebnej do otrzymania tego efektu w typowych warunkach ich użytkowania lub eksploatacji (<http://www.ure.gov.pl/pl/efektywnosc...>).

Efektywność energetyczna ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego w jednostkach samorządu terytorialnego oraz poprawę efektywności ekonomicznej funkcjonujących obiektów. W koncepcji bezpieczeństwa energetycznego wymienia się trzy obszary: ekonomiczny, geostrategiczny i ekologiczny. Wymiar ekonomiczny obejmuje cenę dostarczanej energii w różnych formach. Koszt nośników pierwotnych (źródeł odnawialnych i surowców nieodnawialnych), produkcji, transportu, dystrybucji decyduje o dostępności określonych form finalnej energii, np. energii elektrycznej i ciepłej dla społeczeństwa i gospodarki. Wymiar geostrategiczny dotyczy dostaw energii, które muszą odbywać się w stabilny, ciągły i niezakłócony sposób. Utrzymanie dostaw energii na stałym poziomie wymaga gromadzenia zapasów oraz rozbudowy infrastruktury produkcyjnej i transportowej. Ekologiczny wymiar odnosi się do koncepcji zrównoważonego rozwoju, uwzględnia prowadzenie polityki energetycznej minimalizującej marnotrawstwo energii i szkodliwość dla środowiska naturalnego (Książkowski, Pronińska, Sulowska (red.) 2013, s. 36).

Niezwykle przydatne w racjonalnym gospodarowaniu energią w gminach jest opracowanie strategii energetycznej oraz określenie kluczowych aspektów energetycznych. Strategia energetyczna powinna (Rusak (red.) 2011, s. 16):

- określać zakres oraz ograniczenia systemu zarządzania energią;
- być szczegółowo dostosowana do sposobu korzystania z energii;
- zawierać konkretne działania, w podziale na inwestycyjne, modernizacyjne i zarządcze, pozwalające na maksymalizację oszczędzania energii oraz poprawę efektywności energetycznej;
- sprecyzować zakres i częstotliwość przeglądów celów oraz zadań energetycznych;
- zawierać zobowiązanie do dostosowania się do wymagań prawnych dotyczących założeń z obszaru energetyki;
- zapewniać o dostępności informacji i możliwości korzystania z zasobów służących osiągnięciu zamierzonych celów;
- określać zasady monitorowania przyjętych celów i rozwiązań oraz wskazywać zasady ich korygowania.

Z kolei rozpoznanie aspektów energetycznych obejmuje analizę (Rusak 2011, s. 17):

- kształtowania się dotychczasowego zużycia energii z przeciągu ostatnich kilku lat;
- oszacowania wykorzystania energii w okresie objętym strategią;
- zasad rozliczania za pobraną energię z przedsiębiorstwami energetycznymi;
- identyfikacji urządzeń, obiektów, procesów zbyt energochłonnych;
- identyfikacji specjalistów, których działania mogą wpływać na maksymalizację wykorzystania energii.

W czasach postępującej degradacji środowiska naturalnego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza coraz popularniejsze stają się odnawialne źródła energii, które stanowią ekologiczną alternatywę dla tradycyjnych paliw kopalnianych. Korzystanie z OZE wpływa pozytywnie nie tylko na środowisko, ale również na rozwój lokalny i regionalny, innowacyjność oraz bezpieczeństwo energetyczne. Polska zgodnie ze zobowiązaniami wynikającymi z pakietu klimatycznego 3×20 do roku 2020 ma obowiązek uzyskać 15-procentowy udział OZE w zużyciu energii (<http://www.ure.gov.pl/pl/rynki...>). Korzystając z wybranych odnawialnych źródeł energii, samorzady powinny uwzględniać zarówno własne możliwości ich wykorzystania, chociażby w obiektach użyteczności publicznej. Planowane i przeprowadzane inwestycje mające na celu wykorzystanie OZE, mimo znacznych kosztów realizacyjnych w długookresowej analizie funkcjonowania obiektów, okazują się opłacalne ekonomicznie, a dodatkowo przynoszą pozytywne efekty ekologiczne i często edukacyjne, stanowiąc przykład dla pozostałych odbiorców paliw i energii.

W ostatnich latach coraz większe zainteresowanie zdobywa pojęcie prosumpcji w energetyce. Rozwój technologiczny rozproszonych źródeł energii powoduje, że odbiorca poza byciem konsumentem może stać się producentem energii. W Polsce prosument definiowany jest jako osoba fizyczna, prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która jest wytwórcą energii w mikroinstalacji w celu zużycia jej dla potrzeb własnych lub sprzedaży (Pamuła 2013, s. 164). Inwestycja we własną mikroinstalację OZE pozwala ograniczyć rachunki za prąd oraz zdobyć niezależność energetyczną. Ponadto energetyka prosumencka stanowi jeden z filarów gospodarki niskoemisyjnej. Gospodarka niskoemisyjna charakteryzuje się oddzieleniem wzrostu gospodarczego od wzrostu emisji gazów cieplarnianych, zwłaszcza poprzez ograniczenie zużycia paliw kopalnych. Działania z tego obszaru opierają się głównie na efektywności energetycznej, wykorzystaniu OZE oraz innowacjach technologicznych ograniczających emisję zanieczyszczeń (<http://misja-emisja.pl/...>).

Działania z obszaru kształtowania i wdrażania lokalnej gospodarki energetycznej podejmowane przez gminy pozwalają na poprawę zarówno sfery ekonomicznej, społecznej i ekologicznej. Wpływają na racjonalne wykorzystanie paliw i energii. Natomiast edukacja i prowadzone działania informacyjne pozytywnie wpływają na energetyczną i ekologiczną świadomość społeczności lokalnej. Jednak mimo wielu nowoczesnych rozwiązań nadal niepokojącym zjawiskiem pozostaje ubóstwo energetyczne.

Zagadnienie ubóstwa energetycznego

Ubóstwo energetyczne to brak dostępu do energii rozumianej jako prąd, ciepło oraz gaz. Powodem tego w znaczącej mierze są finanse, w tym niemożność opłacenia rachunków, dokonania potrzebnych modernizacji lub zakupu systemów i urządzeń grzewczych (Stępniaak, Tomaszewska 2014, s. 6-7).

Wśród najczęściej występujących przyczyn ubóstwa energetycznego, występujących razem lub oddzielnie, wymienia się elementy, które zostały scharakteryzowane w *Tabeli 1*.

Tabela 1. Powody ubóstwa energetycznego

Przyczyny	Charakterystyka
Techniczne	Pojawiają się, kiedy miejsca zamieszkania charakteryzują się niskim poziomem efektywności energetycznej; konsekwencją tego jest trudność utrzymania optymalnego standardu ciepła. Kolejną przyczyną jest wadliwe działanie instalacji grzewczych, nieadekwatne do potrzeb cieplnych danego obiektu. Pociąga to za sobą większe wydatki i uszczuplenie zasobów finansowych gospodarstwa domowego, które mogły być przeznaczone na inne cele. Problem stanowią również nieefektywne energetycznie urządzenia wykorzystywane w domach, które również generują zwiększone opłaty za energię.
Ekonomiczne	Pojawiają się przy niedoborze zasobów ekonomicznych; może to skutkować zaległościami w opłatach za energię i odcięciem od źródeł energii lub oszczędzaniem na ogrzewaniu. Ważnym aspektem jest również niewłaściwe rozporządzanie budżetem domowym, które nie pozwala na pokrycie wydatków mieszkaniowych. Brak możliwości utrzymania optymalnego poziomu ciepła i płacenia regularnych opłat ze względu na fakt, iż zbyt niski dochód zbliża ubóstwo energetyczne do ubóstwa ekonomicznego.
Związane z postawami wobec efektywnego wykorzystania energii	Występują, kiedy urządzenia elektryczne są używane w niewłaściwy sposób, co prowadzi do znacznych strat energetycznych, a w konsekwencji do zwiększonych wydatków energetycznych. Przykładem tego typu działań jest pozostawienie włączonych urządzeń pobierających energię elektryczną. Kluczowy aspekt zapobiegający tego typu zachowaniom to wiedza o efektywnym wykorzystaniu urządzeń grzewczych i elektrycznych.

Źródło: (Owczarek, Miazga 2015, s. 11-12)

Z informacji zawartych w *Tabeli 1* wynika, że wiedza oraz kształtowanie postaw świadomego konsumenta paliw i energii odgrywają dużą rolę w zapobieganiu lub ograniczaniu zjawiska ubóstwa energetycznego. Dlatego tak ważne jest, aby mieszkańcy gospodarstw domowych byli świadomi tego, jak zwiększać efektywność energetyczną zarówno obiektów i lokali, w których mieszkają, jak i urządzeń, z których korzystają.

W walce z ubóstwem energetycznym bardzo istotne są również krajowe mechanizmy wsparcia. Ubóstwo energetyczne analizowane jest na dwa sposoby, wyróżnia się tutaj (Owczarek, Miazga 2015, s. 7):

- podejście absolutne – weryfikacji podlega konkretne gospodarstwo domowe i to, czy jest ono w stanie ponieść wydatki na energię niezbędne do zaspokojenia podstawowych potrzeb energetycznych w ramach posiadanego budżetu;
- podejście relatywne – polega na wskazaniu grupy, która ma większe potrzeby energetyczne w porównaniu z innymi gospodarstwami domowymi i jednocześnie dysponuje mniejszym dochodem w porównaniu z innymi gospodarstwami.

Rozwiązywanie problemów związanych z ubóstwem energetycznym stanowi wyzwanie dla samorządów. Pomocne w tym mogą być krajowe mechanizmy wsparcia. Jako pierwszy wymienić można program wsparcia termomodernizacji i remontów. Przewidziana pomoc w ramach rządowego programu udzielana jest w postaci premii, czyli spłaty części kredytu zaciągniętego na realizację określonego przedsięwzięcia. Istotną barierą uniemożliwiającą skorzystanie z tej formy wsparcia jest brak zdolności kredytowej. W związku z tym głównych odbiorców tej formy wsparcia stanowią wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe. Kolejnymi mechanizmami wsparcia są dodatek mieszkaniowy oraz wprowadzony w 2014 roku dodatek energetyczny. Oba świadczenia mają za zadanie pomóc pokryć koszty związane z utrzymaniem lokali mieszkalnych. Otrzymanie obu dodatków wiąże się ze ściśle określonymi wymogami. Ich istotną zaletą jest pomoc gospodarstwom domowym, które doświadczają czasowych trudności finansowych. Należy jednak pamiętać, że przedstawione dodatki nie zniwelują całkowicie ubóstwa energetycznego, stanowią one jedynie złagodzenie skutków istniejącego problemu. Kluczowym aspektem odpowiedzialnym za zapobieganie zjawisku ubóstwa energetycznego jest świadomość społeczeństwa oraz zachowania wykazujące się oszczędnością energii i ciepła (Dąbrowska, Stępiak 2015, s. 8-9).

W tym obszarze gminy posiadają obowiązki wobec społeczności lokalnej, swoimi działaniami mogą dawać przykład racjonalnego korzystania z paliw i energii. Ponadto przez stałą komunikację z mieszkańcami mogą kształtować odpowiednie postawy odbiorców końcowych, którzy prawidłowo gospodarując energią, pozytywnie wpływają na ekonomiczną wydolność swoich budżetów.

Ubóstwo energetyczne w Wielkiej Brytanii i w Polsce

Jedynie w Wielkiej Brytanii na potrzeby prowadzenia polityk publicznych przyjęto oficjalną definicję ubóstwa energetycznego. Występuje tam również systematyczny pomiar tego zjawiska zarówno na poziomie ogólnokrajowym, jak i lokalnym. W tym kraju wyróżnia się dwa komplementarne ujęcia statystyczne (Owczarek, Miazga 2015, s. 18):

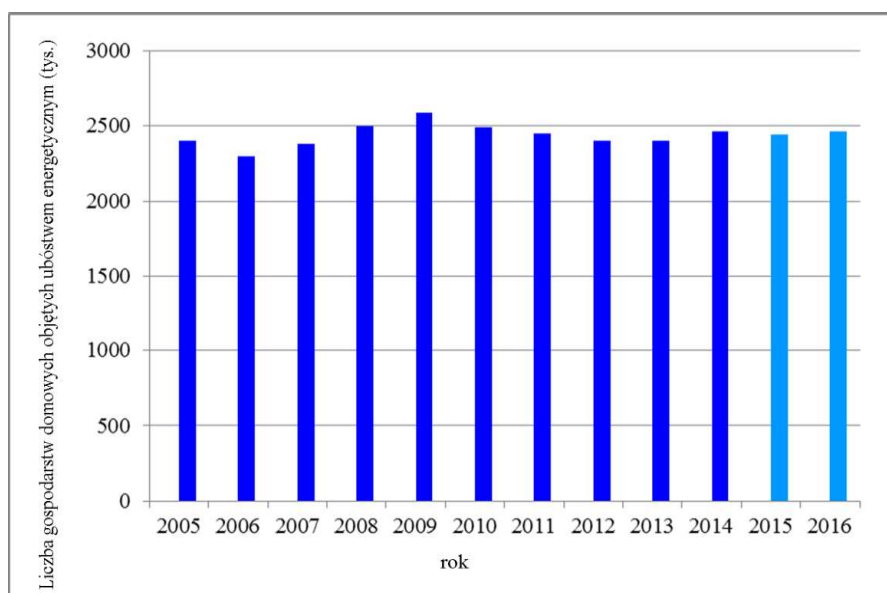
- definicja oparta o próg 10% wydatków energetycznych (ciepłych i innych) w stosunku do dochodu, którym dysponuje gospodarstwo domowe;
- definicja oparta o koniunkcję dwóch kryteriów – niskich dochodów w gospodarstwie domowym (*LowIncome*) i wysokich wydatków energetycznych (*High*

Costs), definicja ta otrzymała nazwę *LowIncome High Costs* i jest obecnie preferowanym sposobem mierzenia ubóstwa energetycznego w Wielkiej Brytanii.

W celu zastosowania pierwszej definicji potrzebne jest wykonanie dwóch kroków. Pierwszy dotyczy opracowania standardu wydatków energetycznych, które są właściwe dla różnych typów mieszkań. Standardy muszą być przygotowane dla wszystkich typów mieszkań w kraju, aby przyjęty model wydatków energetycznych obejmował całe mieszkalnictwo. Celem tego działania jest określenie, ile średnio kosztuje zużycie energii w danym typie mieszkania, które pozwala na zaspokojenie optymalnego standardu ciepła, oraz ile kosztuje zużycie pozostałych źródeł energii–potrzebnych do podstawowego funkcjonowania gospodarstwa domowego (np. oświetlenie, zasilanie urządzeń elektrycznych). Jako standard cieplny w pomieszczeniach mieszkalnych uznaje się temperaturę 21 stopni. Kolejnym etapem jest wyznaczenie progu wydatków na cele energetyczne w stosunku do dochodów w gospodarstwie domowym, który określałby granicę między gospodarstwami ubogimi energetycznie a pozostałymi gospodarstwami. W Wielkiej Brytanii wielkość tego progu wynosi 10%. Aby uznać dane gospodarstwo za ubogie energetycznie, należy obliczyć proporcje standardowe wydatków określonego gospodarstwa domowego zgodnie z wyznaczonym wcześniej standardem z całkowitym dochodem rozporządzalnym tego gospodarstwa. Jeśli wyznaczona proporcja przekroczy 10%, gospodarstwo domowe zostaje uznane za ubogie energetycznie (Owczarek, Miazga 2015, s. 18-19).

W przypadku drugiej definicji – *Low Income High Costs* (LIHC) – bierze się pod uwagę się dwa czynniki, które muszą być spełnione, aby dane gospodarstwo domowe zostało zakwalifikowane jako ubogie energetycznie. Najpierw określa się, czy hipotetyczne wydatki energetyczne gospodarstwa domowego są wyższe niż mediana tych wydatków. Drugim elementem jest posiadanie dochodu rozporządzanego poniżej wyznaczonego progu ubóstwa, który wynosi 60% mediany dochodów w kraju. Dodatkowo próg dochodu jest podnoszony o wartość rzeczywiście ponoszonych wydatków energetycznych. Kryterium *LowIncome* jest spełnione, kiedy po uiszczeniu opłat za energię dochody gospodarstwa znajdują się poniżej wyznaczonego progu. W definicji tej uwzględniane są rzeczywiste wydatki na energię i aktualna sytuacja dochodowa danego gospodarstwa domowego w porównaniu z innymi gospodarstwami w kraju. Ignorowany jest jednak aspekt niewłaściwego stosowania urządzeń grzewczych oraz efektywności energetycznej budynków (Owczarek, Miazga 2015, s. 18-19).

Poziom ubóstwa energetycznego w Wielkiej Brytanii zmieniał się nieznacznie na przestrzeni ostatnich lat. Niekorzystnym zjawiskiem jest, że jego wielkość nie ma stałej tendencji spadkowej. Poziom ubóstwa energetycznego od 2005 roku do 2016 roku został zaprezentowany na *Rysunku 1*. Dla lat 2015 i 2016 przedstawiono wartość prognozowaną.

Rysunek 1. Liczba gospodarstw domowych objętych ubóstwem energetycznym w Wielkiej Brytanii

Źródło: (Annual Fuel Poverty..., 2016)

W Polsce również występuje zjawisko ubóstwa energetycznego; potwierdzają to wyniki badania ankietowego przeprowadzonego na terenie kraju. W 2014 roku Instytut na rzecz Ekorozwoju wraz z Fundacją na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii przeprowadził ankietę dotyczącą ubóstwa energetycznego w polskich gminach. Ankiety zostały rozesłane do wszystkich gmin w Polsce, jednak odpowiedziało na nie tylko 35% z nich. Najmniej ankiet wypełniły gminy w województwie podkarpackim, najwięcej w województwie śląskim. Zdarzało się również, że odesłane ankiety były niekompletne i nie zawierały odpowiedzi na wszystkie pytania (Owczarek, Miazga 2015, s. 56-57). W Tabeli 2 przedstawione zostały wyniki badania przeprowadzonego dla każdego województwa.

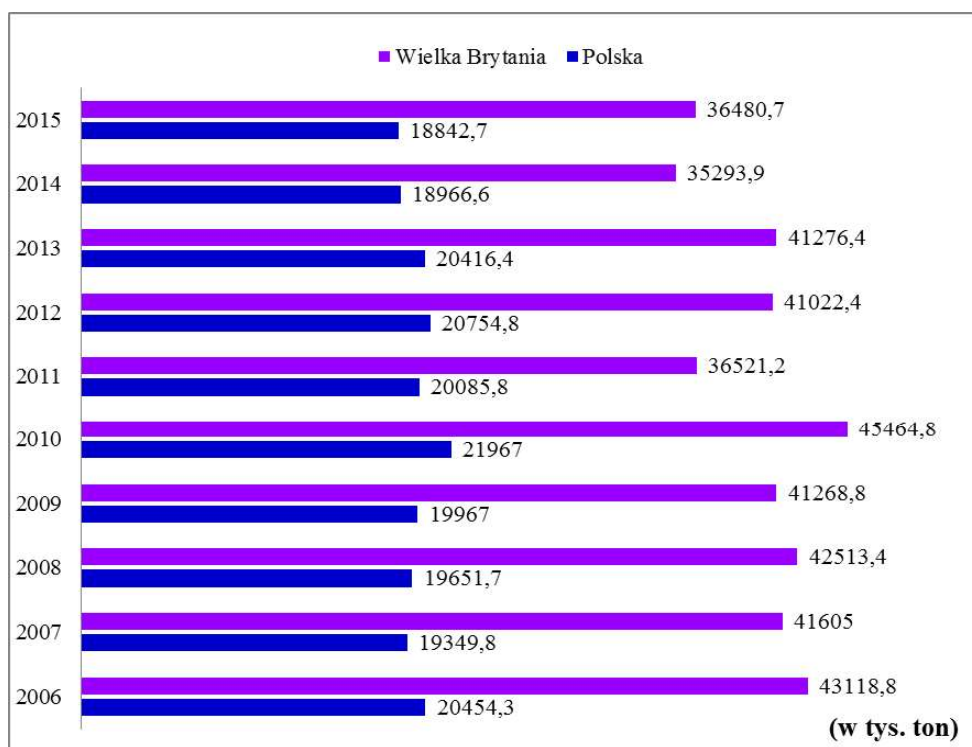
Tabela 2. Średni odsetek gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym w Polsce

Województwo	Odsetek gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym [w %]
zachodniopomorskie	10-20
pomorskie	>30
warmińsko-mazurskie	20-30
podlaskie	10-20
mazowieckie	10-20
kujawsko-pomorskie	10-20
wielkopolskie	20-30
lubuskie	10-20

dolnośląskie	20-30
łódzkie	10-20
lubelskie	10-20
świętokrzyskie	20-30
śląskie	<10
opolskie	20-30
małopolskie	20-30
podkarpackie	10-20

Źródło: (Owczarek, Miazga 2015, s. 59)

Otrzymane wyniki tylko zarysowują problem ubóstwa energetycznego, ponieważ niewielka liczba gmin, które odpowiedziały, wpływa w znacznym stopniu na rezultaty i kompleksowość badania. Ponadto brak udziału w badaniu tak dużej liczby gmin wskazuje na niewiedzę w tym temacie oraz na brak dostrzegania istotności i skutków tego zagadnienia. Jednakże nawet tak ograniczone i niedokładne badania wskazują na to, że problem ubóstwa energetycznego w Polsce występuje i miejscami dotyka 30% gospodarstw domowych. Prowadzi to do stwierdzenia, że podejmowane przez gminy działania w walce z ubóstwem energetycznym oraz interwencja państwa są często niewystarczające.

Rysunek 2. Zużycie energii przez mieszkańców Wielkiej Brytanii i Polski

Źródło: (<http://ec.europa.eu/...>)

Istotnym elementem w procesie określania poziomu ubóstwa energetycznego jest wielkość zużycia energii przez gospodarstwa domowe. Zużycie energii w Wielkiej Brytanii i w Polsce przez mieszkańców w latach 2014 i 2015 zmniejszyło się w porównaniu z wcześniejszymi latami. Może to świadczyć o wzrastającej świadomości społeczeństwa oraz o wprowadzaniu nowoczesnych rozwiązań pozwalających na ograniczenie ilości zużywanej energii. Mimo to problem ubóstwa energetycznego nadal istnieje i stanowi istotne zagrożenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Wielkość zużycia energii w poszczególnych latach została przedstawiona na *Rysunku 2*.

Podsumowanie

Wiele gmin dostrzega konieczność kształtowania i wdrażania lokalnej gospodarki energetycznej, wykorzystując strategie energetyczne zawarte w takich dokumentach jak *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe* lub programy gospodarki niskoemisyjnej. Samorzady przywiązują wagę do problemu bezpieczeństwa energetycznego, efektywności energetycznej czy ograniczenia negatywnego wpływu procesów energetycznych na środowisko. Realizują zadania inwestycyjne w zakresie termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej i zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii, modernizacji oświetlenia oraz wykorzystania sprzętów i urządzeń pozwalających na oszczędne korzystanie z energii. Niestety w obszarze przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu podstawowe jednostki samorządu terytorialnego ograniczają się w większości do realizacji działań wspomagających, określonych stosownymi ustawami, polegających na wypłacaniu dodatku mieszkaniowego oraz energetycznego gospodarstwom domowym spełniającym warunki ustalone w przepisach obligatoryjnych. Nie można jednak całej odpowiedzialności za pogłębianie się zjawiska ubóstwa energetycznego składać na gminy. W obszarze tym znaczące są bezczynność i zaniechania administracji rządowej. W Polsce nie definiuje się ściśle ubóstwa energetycznego, nie bada się tego zjawiska ani występujących w tym obszarze tendencji, nie przywiązuje się do niego odpowiedniej wagi. Ponadto nie prowadzi się szerokich działań edukacyjnych dla odbiorców paliw i energii, mających na celu zmianę przyzwyczajeń w zakresie racjonalnego oraz oszczędnego korzystania z paliw i energii. Jeżeli stan taki będzie się utrzymywał i nie zostaną podjęte ujednoczone działania zaradcze, zwiększający się problem ubóstwa energetycznego może być istotną przeszkodą dla rozwoju społeczno-gospodarczego, którego ważny element stanowi nieutrudnione korzystanie z dóbr cywilizacyjnych.

Literatura

1. *Annual Fuel Poverty Statistics Report, 2016*, Department of Energy & Climate Change, 30 June 2016, London.
2. Dąbrowska A., Stępnia A. (2015), *Jak sobie radzić z ubóstwem energetycznym? Identyfikacja problemów i rekomendacje do podjęcia działań*, Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa.

3. <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdpc320&language=en> (dostęp: 15.09.2016).
4. <http://misja-emisja.pl/knowledgebase/plany-gospodarki-niskoemisyjnej-cele-zadania/> (dostęp: 15.09.2016).
5. <http://www.ure.gov.pl/pl/efektywnosc-energetycz> (dostęp: 14.09.2016).
6. <http://www.ure.gov.pl/pl/rynki-energii/energia-elektryczna/odnawialne-zrodla-ener/4762, Odnawialne-Zrodla-Energii.html> (dostęp: 15.09.2016).
7. Książopolski K.M., Pronińska K.M., Sulowska A.E. (red.) (2013), *Odnawialne źródła energii w Polsce. Wybrane problemy bezpieczeństwa, polityki i administracji*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa.
8. Owczarek D., Miazga A. (2015), *Ubóstwo energetyczne w Polsce – definicja i charakterystyka społeczna grupy*, Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa.
9. Pamuła A. (2013), *Zaangażowanie odbiorców z grupy gospodarstw domowych w zarządzaniu popytem na energię*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
10. Rusak H. (red.) (2011), *Gospodarowanie energią w gminach – podstawy metodyczne*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok.
11. Stępnia A., Tomaszewska A. (2014), *Ubóstwo energetyczne a efektywność energetyczna. Analiza problemu i rekomendacje*, Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa.

ENERGY POVERTY AS AN INCREASING PROBLEM OF CONTEMPORARY SELF-GOVERNMENTS

Abstract: The aim of this article is showing the problem of energy poverty which can be a significant factor influencing a social and economic development negative. This phenomenon still occur despite many preventing actions realizing in self-governments. Communes formulate energy strategies, care for a maintenance of energy security and energy efficiency, moreover they support households. Despite this a lot of households have problem concerning energy poverty. Partly it results from lack of energy saving in households for example wrong exploiting of electric devices. An insufficient involvement of government administration also poses the essence of problem. In article was also presented problem of energy poverty in Great Britain, that tries to define this problem.

Keywords: energy security, energy efficiency, energy poverty